

Павленко Сергій Олексійович,
провідний науковий співробітник відділу
організації наукової діяльності та захисту
прав інтелектуальної власності Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук

**КЛАСИФІКАЦІЯ РІВНІВ ІЄРАРХІЧНОЇ СТРУКТУРИ
ОРГАНІЗОВАНОЇ (ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОЇ)
ЗЛОЧИННОСТІ, ЩО СПЕЦІАЛІЗУЄТЬСЯ
НА НЕЗАКОННОМУ ПЕРЕПРАВЛЕННІ
НЕЛЕГАЛЬНИХ МІГРАНТІВ**

Аналіз наукових джерел, інформації Європолу, судової практики (вироки суду за ст. 332 КК України) та інформації ЗМІ дав змогу запропонувати авторську класифікацію рівнів ієрархічної структури організованої (транснаціональної) злочинності, що спеціалізується на незаконному переправленні нелегальних мігрантів [1, с. 219].

Організатор (лідер) організованого злочинного угруповання вищого рівня – ключова фігура в ієрархії (структурі) організованого злочинного угруповання, що спеціалізується на незаконному переправленні нелегальних мігрантів. Ця категорія осіб визначає стратегічні, організаційні й тактичні напрями злочинної діяльності, а саме: створює організоване (транснаціональне) злочинне угруповання; здійснює організацію та керівництво з підготовки і вчинення незаконного переправлення нелегальних мігрантів із країни походження до країни транзиту або країни призначення; вирішує кадрові питання, зокрема призначає ключових учасників, так званих «довірених осіб», а також може погоджувати кандидатури інших членів організованого злочинного угруповання; розробляє або погоджує план злочинної діяльності; визначає правила поведінки та дисципліни; забезпечує налагодження корумпованих зв'язків в органах законодавчої, виконавчої та судової влади з метою безперешкодного здійснення злочинної діяльності; забезпечує координацію злочинної діяльності з іншими транснаціональними організованими злочинними угрупованнями з країн походження, транзиту або кінцевого призначення нелегальних мігрантів; приймає інші рішення (фінансове та матеріально-технічне забезпечення), що впливають на ефективність та успішність функціонування організованого злочинного угруповання, що спеціалізується на незаконному переправленні нелегальних мігрантів.

Під час виявлення та документування цієї категорії осіб працівникам оперативних підрозділів слід урахувувати те, що притягнення до кримінальної відповідальності організатора (лідера) організованого злочинного угруповання вищого рівня за організацію незаконного переправлення нелегальних мігрантів супроводжується значними труднощами. Зокрема, як свідчать дані Європолу, такі особи зазвичай здійснюють координацію злочинної діяльності дистанційно та контактують лише з обмеженою кількістю членів організованого злочинного угруповання, а злочинну діяльність координують через так званих «довірених осіб». Також під час незаконного переправлення нелегальних мігрантів вони здебільшого територіально знаходяться в нейтральній країні, що не є «відправником», країною транзиту або пунктом кінцевого призначення.

В Україні, за даними правоохоронних органів та засобів масової інформації, особи, які контролюють значну частину тіньового капіталу, зокрема й отриманого від злочинної діяльності, пов'язаної з незаконним переправленням нелегальних мігрантів, належать до категорії «злочинці у законі» [1, с. 219].

Регіональні (місцеві) організатори (лідери) середнього або нижчого рівня організованої злочинності, що спеціалізуються на незаконному переправленні нелегальних мігрантів. У структурі (ієрархії) організованої злочинності ці особи здебільшого є «довіреними особами» організаторів (лідерів) організованої (транснаціональної) злочинності вищого рівня та, як правило, підпорядковуються їм, водночас в окремих випадках можуть діяти автономно. Ця категорія осіб на відміну від організаторів (лідерів) вищого рівня організованої злочинності під час незаконного переправлення нелегальних мігрантів територіально зазвичай знаходиться в країнах «відправлення», «транзиту» або кінцевого призначення з метою безпосереднього контролю та координації злочинної діяльності. Загалом регіональні (місцеві) організатори (лідери) середнього або нижчого рівня організованої злочинності відповідають за такі основні напрями злочинної діяльності: добір учасників організованої злочинності (вербувальники, провідники (перевізники), перекладачі, особи, відповідальні за підроблення документів, корупційні зв'язки тощо); розроблення злочинного плану; визначення маршрутів нелегальної міграції (наземні, повітряні, морські); вербування (добір) потенційних осіб, які бажають перетнути незаконно державний кордон, а також формування цінової політики за надання незаконних послуг тощо.

Зрештою, регіональні (місцеві) організатори (лідери) середнього або нижчого рівня організованої злочинності, що спеціалізується на незаконному переправленні нелегальних мігрантів, наділені такими ж «злочинними повноваженнями», що й організатори вищого рівня, лише на регіональному (місцевому) рівні.

Вербувальник нелегальних мігрантів – особа, відповідальна за добір (підшукування) потенційних нелегальних мігрантів для подальшого їх незаконного переправлення. Зазвичай вербувальники мігрантів є з ними однієї національності, оскільки спільні етнічні, релігійні та культурні цінності сприяють більш швидкому встановленню довірчих взаємин між організованою злочинністю та нелегальними мігрантами. Для маскування злочинних дій організована злочинність у ряді випадків до вербування потенційних нелегальних мігрантів залучає туристичні фірми, вантажні компанії, що в подальшому можуть використовуватися й для відмивання коштів, здобутих злочинним шляхом.

Провідники (перевізники) – це здебільшого місцеві жителі, які досконало обізнані з особливостями місцевості, де повинно відбуватися незаконне переправлення нелегальних мігрантів, володіють інформацією про розміщення місцевих пунктів пропуску через державний кордон, розклад чергувань змінних нарядів прикордонної служби, а також можливі маршрути їх обходу. Нерідко ця категорія осіб має корумповані зв'язки серед місцевих працівників правоохоронних органів та інших службових осіб і може здійснювати підкуп цих осіб з метою безперешкодного незаконного переправлення нелегальних мігрантів [1, с. 220].

У структурі організованої злочинності, що спеціалізується на незаконному переправленні нелегальних мігрантів, у разі потреби можуть діяти й інші категорії осіб, зокрема особи, які відповідають за підроблення проїзних, біометричних або інших документів; члени організованих злочинних угруповань, які відповідають за налагодження корумпованих зв'язків в органах влади (надання державним, військовим та правоохоронним органам «хабарів» за безперешкодний перетин кордону). Особливу увагу працівникам оперативних підрозділів під час виявлення та документування протиправної діяльності, пов'язаної з нелегальною міграцією, необхідно звертати на те, що до такої діяльності зазвичай залучаються досвідчені спеціалісти з ІТ-технологій, які відповідають за поширення інформації щодо нелегальної міграції в соціальних мережах і

моніторинг нелегальних міграційних маршрутів шляхом використання супутникових та інших технологій з метою виявлення ділянок із слабким прикордонним контролем, мають корупційні зв'язки з прикордонниками, поліцейськими, береговою охороною. У разі потреби організовані злочинні угруповання можуть залучати до своєї злочинної діяльності перекладачів та інших осіб залежно від походження нелегальних мігрантів, географічного розташування країн транзиту або призначення, етнічних особливостей учасників організованої злочинності тощо.

Зважаючи на викладене, можна дійти висновку, що, особливо важливе значення для обрання оперативними підрозділами ефективної (успішної) тактики виявлення та документування нелегальної міграції як однієї із сфер діяльності організованої злочинності становить інформація про ієрархічну структуру організованої (транснаціональної) злочинності, а також методи тактики її злочинної діяльності [1, с. 221–222].

Список використаних джерел

1. Павленко С. О. Тактика виявлення та документування оперативними підрозділами нелегальної міграції як однієї зі сфер діяльності організованої злочинності. Проблеми законності. 2019. Вип. 147. С. 210–228. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.147.181335>.

Пічкурєнко Сергій Іванович,

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Злагода Ольга Валеріївна,

доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ ОПЕРАТИВНИХ І СЛІДЧИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВИЯВЛЕННЯ ТА РОЗКРИТТЯ ЗЛОЧИНІВ

Однією з умов, яка забезпечує реалізацію завдань кримінального судочинства щодо виявлення та розкриття злочинів підрозділами Національної поліції України є налагодження системи взаємодії оперативних і слідчих підрозділів під час